

nem rontó — pontosítás illetve kiegészítés megtétele. A járás mozdítható nemzetőreinek parancsnoka Czóbel Imre 1848-ban már nem volt huszárfőhadnagy. Korábban valóban főhadnagyként szolgált a 4. (Sándor) huszárezredben, de 1846-ban a szolgálatból kilépett (9. o.). A Szabolcsba kinevezett 3 nemzetőr őrnagy sorában a Közlöny valóban Patay Józsefet említi, azonban ez elírás volt, valójában Patay Istvánt nevezték ki, aki 1827—32. között az 1. huszárezred hadnagya volt, majd kilépett a cs. k. hadseregből (27. o.). Az első tíz honvédzászlóalj számára toborzott önkénteseknél 5 láb 2 hüvelyk volt a megkívánt magassági minimum, ez pedig nem 155 cm, hanem 163 cm. Újoncmértékként ugyanis abban az időben a bécsi láb, illetve hüvelyk volt használatban, ez pedig átszámítva 31,608 és 2,634 cm (35. o.). Az 1849 májusi újoncozás során 5 láb volt a megkívánt magasság, ez pedig az előbbiek értelmében 158 cm, 150 helyett

(64. o.). Valószínűleg tollhiba Péchy alispán levelében az önkéntes nemzetőr zászlóaljhoz kinevezett 21 hadnagy. A szabályszerű csapattiszti létszámban ugyanis 12 hadnagy szerepel, ehhez hozzávetjük még e zászlóalj esetében a hadnagyk sorában szereplő számvevőtisztet és a segédtisztet. A zászlóalj elindítására 1848. szeptember 22-én került sor Nyíregyházáról (54. o.). Tévedés Kralovánszky Gyula szerepeltetése a 43. honvéd zászlóalj tisztikarában. Ő a 48. honvéd zászlóalj századosa volt, s a későbbiek során sem került a 43.-ba (63. o.). Valószínűleg tollhiba, hogy Bíró Szikszó alól, a 48. honvéd zászlóaljból szökött meg. Ez a zászlóalj a szabadságharc során még csak a környéken sem járt. Ezen a vidéken tevékenykedett viszont a szabolcsi legénységű 43. honvéd zászlóalj 1848/49 telén, így a szökött katona ebbe a zászlóaljba tarthatott (73. o.).

Kedves Gyula

SZAKÁLY SÁNDOR

A MAGYAR TÁBORI CSENDŐRSÉG

(Zrínyi Kiadó, Budapest, 1990. 457 o.)

A csendőrség a rendszerváltásig a nem támogatott témák közé tartozott. A magyar táborig csendőrség című műnek 1990-ben történő megjelenése azonban azt bizonyítja, hogy minden rosszállás ellenére is voltak olyan lelkes kutatók, akik a támogatott témák körén kívül is hajlandóak voltak kutatásokat végezni, vállalva annak minden nehézségét. A könyv 1990. évi megjelenése egyben arra is utal, hogy az igazi tudományos műhelyek felvállalták a nem ajánlott témakörök vizsgálatát is, bár a munkák eredményeinek publikálására 1989 előtt csak óvatossággal kerülhetett sor.

A könyv hiánypótló alkotás, hiszen napjainkban egyre nagyobb az érdeklődés történelmi múltunk torzításmentes megismerésére. Ugyanakkor azonban tömegesen tapasztalható az előítéletek

és a sztereotípiák továbbélése, különösen a m. kir. csendőrség esetében. Szakály Sándor alkotása a laikusokat és a hadtörténészeket egyaránt segíti ahhoz, hogy a m. kir. csendőrség egy szakterületével alaposabban, a történelmi tényeknek megfelelően ismerkedjenek meg. Az alkotás kilenc fejezetben tárgyalja — napjaink kifejezésével élve — a katonai rendészeti szolgálat alakulását a Magyar Királyságban, lényegében 1924-től 1945-ig.

Az első fejezet az Osztrák—Magyar Monarchia véderejének táborig csendőrségével ismerteti meg az olvasót, mint az I. világháború utáni m. kir. Honvédség katonai csendőrszervezetének elődjével. A második fejezet a táborig rendészet újjáalakítását és működtetését vizsgálja Magyarország hadbalépéséig. Ezt követi külön fejezetekben a tábo-

ri-, illetve csapatcsendőrség bemutatása. A katonai rendészeti szervek további működésének vizsgálatát a szerző a történelmi eseményekhez kapcsolja (területvisszacsatolások, német megszállás, nyilas hatalomátvétel). A mű logikai szerkezete követi azt a történelmi eseménysorozatot, amely meghatározó jellegű volt a hadseregre, ezáltal pedig a katonai rendészeti tevékenységre, annak végrehajtó szervezeteire is.

A szerző művében ismerteti a korabeli katonai rendészet leglényegesebb területeit. Ennek keretében részleteiben is megismerheti az olvasó a katonai rendészeti szervek strukturális fejlődését, a fegyverzetet, a képzettségi követelményeket és a szervezet működésének lényegesebb elemeit, a mozgósítási rendszer vonatkozó részét. Mindezt azonban nem önmagában, hanem a katonai hierarchiához kapcsolatosan ismerteti. A műből kitűnik, hogy a tábori csendőrség viszonylag kis létszámmal és igen magas szakmai színvonalon működött.

A szerző olyan részleteket tár fel a trianoni békediktátum utáni magyar tábori csendőrségről, amelyek többé-kevésbé a szakemberek előtt is ismeretlenek voltak. A szerző rendkívül alapos és precíz jegyzetapparátussal látta el a művet. Az alkotás minden egyes gondolatát részletes forrásfeltáró munka támasztja alá, így a történelmi valóságnak megfelelően.

Gazdag a tábori csendőrség fontosabb beosztásait betöltő csendőrtisztek lényegesebb életrajzi adatait bemutató apparátus. Ez a rész szinte kínálja magát a továbbfejlesztésre. A szerző elsősorban a Hadtudományi Könyvtár és Levéltár, valamint az Országos Levéltár anyagát hasznosította. A témára vonatkozóan a fellelhető anyagot teljességre törekvően jelentette meg művében. Különösen hasznos a téma iránt érdeklődők számára, hogy a források és a jegyzetek tartalmazzák a tábori

csendőrségre vonatkozó összes fontos rendeletet és szabályzatot.

A magyar rendvédelem témakörével foglalkozó számára, A magyar tábori csendőrség című könyv olyan kézikönyv funkcióját töltheti be, amely hathatós segítséget nyújt a rendvédelem esajátos szakterületének alaposabb megismeréséhez. A szakember számára ugyanakkor többet is mond, mint a laikus olvasó részére. Olchváry Milvius Attilának, a bűnügyi munka kiváló művelőjének neve például fogalom a rendvédelem történetét kutatók körében. A szakma mestereinek megjelenése a Tábori Rendészeti Szolgálat élén a szolgálat működésének színvonalát bizonyítja.

Érdekes a műnek a tábori rendészet szolgálati jelvényével foglalkozó kilencedik fejezete is. Különösen, ha egybevetjük a tábori rendész kerek szolgálati jelvényét a m. kir. államrendőrség detektívjelvényével. A két jelvény — a felirat kivételével — szinte teljesen ugyanaz. Önkéntelenül is felvetődik a kérdés, vajon a különböző testületek nyomozó szolgálatot ellátó tagjainak a jelvényeit egyeztették-e valahol. Racionálisnak tűnhetett az igény, hogy az úgynevezett detektívmunkát végzők egyforma, vagy csaknem azonos jelvényt hordjanak, amelyet szükség esetén mutattak fel. Így valószínűleg nem keletkezhetek kételemek az igazoltatott személyekben a hatóság valódiságát illetően.

A jelvénykérdés csupán apró momentum, azonban a magyar rendvédelem-történet iránt érdeklődők azzal a jogos hiányérzettel fejezhetnék be a mű tanulmányozását, hogy a tárgyilagos és alapos mű egyrészt nélkülözi a konzekvenciák levonását, másrészt pedig a témának a magyar rendvédelem rendszerébe történő illesztése elmaradt. Jó volna, ha egy újabb alkotás formájában sort kerítene erre a szerző.

Parádi József

TARTALOM

SZÉCHENYI ISTVÁN GRÓF SZÜLETÉSÉNEK 200. ÉVFORDULÓJÁRA

ÁCS TIBOR	„Tábornok akarok lenni.” Széchenyi katonái a császári-királyi hadseregben — — — —	3
-----------	---	---

TANULMÁNYOK

VEZSPRÉMY LÁSZLÓ	Középkori forrástanulmányok A vitézek rendje Szent István Nagyobb legendájában? — — — — —	58
	„Felix igitur Hungarorum embola”. Anonymus gestája egy helyének értelmezéséhez — — —	66
	A kerlési (cserhalmi) ütközet forrásproblémája	69
KELENIK JÓZSEF	A kézi lőfegyverek jelentősége a hadügyi forradalom kibontakozásában. A császári-királyi hadsereg fegyverzetének jellege Magyarországon a tizenöt éves háború éveiben — — — — —	80
HERMANN RÓBERT	Görgei és a felvidéki kormánybiztosok, 1849. január 5—február 10. — — — — —	123

VITA

BORSÁNYI JULIÁN	Megjegyzések a Kun József által közzétett és kommentált „Schramm-féle” feljegyzésekhez —	145
-----------------	--	-----

FORRÁSKÖZLEMÉNYEK

MOLNÁR ANDRÁS	„Csak úgy önként álltam a zászlóm alá.” Laky Antal keszthelyi csizmadialeány visszaemlékezése a 7. honvéd zászlóalj harcaira — — — —	149
---------------	--	-----

SZEMLE

CSORBA CSABA	A tatárjárás (<i>Veszprémy László</i>) — — — —	158
ÁGOSTON ISTVÁN	A muhi csata, 1241 (<i>Veszprémy László</i>) — — —	159
M. GUDDAT	Kürassiere, Dragoner, Husaren. Die Kavallerei Friedrichs des Grossen (<i>Zachar József</i>) — — —	161
* * *	Dictionnaire des maréchaux de France du Moyen Age á nos jours (<i>Zachar József</i>) — — — —	163
BENE JÁNOS	A nemzetőrség és a honvédség szervezése a kiskördai járásban 1848—49-ben (<i>Kedves Gyula</i>) —	166
SZAKÁLY SÁNDOR	A magyar tábori csendőrség (<i>Parádi József</i>) —	168

CONTENTS

TO THE 200TH ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF ISTVÁN COUNT SZÉCHENYI	
TIBOR ÁCS	„I want to be General.” Széchenyi’s service in the Imperial-Royal Army — — — — — 3
STUDIES	
LÁSZLÓ VESZPRÉMY	Meniaeval studies of sources The Order of Soldiers in the Greater Legend of King St. Stephen? — — — — — 58 „Felix igitur Hungarorum embola”. To the inter- pretation of a passage in the Anonymus Chronicle 66 The problem of the sources of the battle at Ker- lés (Cserhalom) — — — — — 69
JÓZSEF KELENIK	The importance of small arms in the develop- ment of the military revolution. The character of the armament of the Imperial-Royal Army in Hungary in the time of the fifteen years war — 80
RÓBERT HERMANN	Görgei and the Government Commissioners of Upper Northern Hungary, 5 January—10 Febru- ary 1849 — — — — — 123
DEBATE	
JULIÁN BORSÁNYI	Some remarks in connection with the „Schramm- -records”, published and commented by József Kun — — — — — 145
HISTORICAL SOURCES	
ANDRÁS MOLNÁR	„I had sworn to my colours of my ow free will” The recollections of Antal Laky, bootmaker jour- neyman of Keszthely about the fights of the „Honvéd” Battalion No. 7 — — — — — 149
REVIEW	
CSABA CSORBA	The Mongol Invasion (<i>László Veszprémy</i>) — — 158
ISTVÁN ÁGOSTON	The Battle at Muhi, 1241 (<i>László Veszprémy</i>) — 159
M. GUDDAT	Kürassiere, Dragoner, Husaren. Die Kavallerie Friedrichs des Grossen (<i>József Zachar</i>) — — 161
* * *	Dictionnaire des maréchaux de France du Moyen Age á nos jonrs (<i>József Zachar</i>) — — — 163
JÁNOS BENE	The Organization of the National Guard (Nemzet- őrség) and the Hungarian Honvéd Army in the District of Kisvárda in 1848/49 (<i>Gyula Kedves</i>) — 166
SÁNDOR SZAKÁLY	The Hungarian Field Gendalmerie (<i>József Pará- rádi</i>) — — — — — 168

TABLE DES MATIERES

AU DEUXIEME CENTENAIRE DE LA NAISSANCE DU COMTE ISTVÁN SZÉCHENYI

TIBOR ÁCS	„Je veux devenir général.” Le service militaire de Széchenyi dans l'armée impériale-royale —	3
-----------	--	---

ETUDES

LÁSZLÓ VESZPRÉMY	Etudes sur les sources du moyen âge L'ordre des soldats dans la légende majeure de Saint Etienne? — — — — —	58
	„Felix igitur Hungarorum embola”. A l'explication d'un endroit de la gesta d'Anonymus — —	66
	Le problème de source de la bataille de Kerlés (Cserhalom) — — — — —	69
JÓZSEF KELENIK	L'importance des armes à feu portatives dans le déploiement de la révolution militaire. Le caractère de l'armure de l'armée impériale-royale en Hongrie à l'époque de la guerre de quinze ans.	80
RÓBERT HERMANN	Görgei et les commissaires de gouvernement de la Haute Hongrie, 5 janvier—10 février 1849 —	123

DISPUTE

JULIÁN BORSÁNYI	Remarques sur les notes de Schramm, publiées et commentées par József Kun — — — — —	145
-----------------	---	-----

PUBLICATIONS DE SOURCES

ANDRÁS MOLNÁR	„Je suis venu volontairement sous mon étendard”. Les mémoires d'Antal Laky, compagnon-bottier de Keszthely sur les combats du 7 ^e bataillon hongved — — — — —	149
---------------	--	-----

REVUE

CSABA CSORBA	L'invasion tatare (<i>László Veszprémy</i>) — — —	158
ISTVÁN ÁGOSTON	La bataille de Muhi, 1241 (<i>László Veszprémy</i>) —	159
M. GUDDAT	Kürassirer, Dragoner, Husaren. Die Kavallerei Friedrichs des Grossen (<i>József Zachar</i>) — —	161
* * *	Dictionnaire des maréchaux de France du Moyen Age à nos jours (<i>József Zachar</i>) — — — —	163
JÁNOS BENE	Le groupement de la garde nationale et de l'armée nationale dans l'arrondissement de Kisvárdá en 1848—1849 (<i>Gyula Kedves</i>) — — — —	166
SÁNDOR SZAKÁLY	La gendarmerie hongroise de campagne (<i>József Parádi</i>) — — — — —	168

INHALT

AUS ANLASS VON DER ZWEIHUNDERTJAHRFEIER DES GEBURTS GRAF ISTVÁN SZÉCHENYIS

TIBOR ÁCS	„Ich will General sein“. Széchenyis Soldatenjahre in der kaiserlichen-königlichen Armee — —	3
-----------	---	---

STUDIEN

LÁSZLÓ VESZPRÉMY	Mittelalterliche Quellenstudien Der Heldenorden in der grösseren Legende von St. Stephan? — — — — —	58
	„Felix igitur Hungarorum embola“. Zur Interpretierung einer Stelle von Gesta von Anonymus —	66
	Das Quellenproblematik des Gefechtes von Kerlés (Cserhalom) — — — — —	69
JÓZSEF KELENIK	Die Bedeutung der Handfeuerwaffen in der Entwicklung der Revolution des Heerwesens. Die Eigenart der Bewaffnung der kaiserlichen-königlichen Armee in Ungarn in den Jahren des fünfzehnjährigen Krieges — — — — —	80
RÓBERT HERMANN	Görgei und die oberländischen Regierungs-kommissäre 5. Januar 1849—10. Februar — — —	123

DISKUSSION

JULIÁN BORSÁNYI	Bemerkungen zu den von József Kun publizierten und kommentierten „Schramm“ Aufzeichnungen — — — — —	145
-----------------	---	-----

QUELLENPUBLICATIONEN

ANDRÁS MOLNÁR	„Nur so freiwillig stand ich unter meiner Fahne“ Erinnerungen von Antal Laky Stiefelmacher-geselle an die Kämpfe des 7. Honvédbataillones	149
---------------	---	-----

RUNDSCHAU

CSABA CSORBA	Tatarenstreifzug (<i>László Veszprémy</i>) — — —	158
ISTVÁN ÁGOSTON	Schlacht bei Muhi (<i>László Veszprémy</i>) — — —	159
M. GUDDAT	Kürassiere, Dragoner, Husaren. Die Kavallerie Friedrichs des Grossen (<i>József Zachar</i>) — — —	161
* * *	Dictionnaire des Maréchaux de France du Moyen Age á nos jours (<i>József Zachar</i>) — — — —	163
JÁNOS BENE	Die Organisation der Nationalgarde und der Honvedtruppen in dem Bezirk Kisvárdá in 1848—1849 (<i>Gyula Kedves</i>) — — — — —	166
SÁNDOR SZAKÁLY	Die ungarische Feld-Gendarmerie (<i>József Parádi</i>)	168

СОДЕРЖАНИЕ

К ДВУХСОТЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ ГРАФА ИШТВАНА СЕЧЕНИ

ТИБОР АЧ	„Я хочу быть генералом“. Солдатские годы Сечени в императорской-королевской армии — —	3
----------	---	---

СТАТЬИ

ЛАСЛО ВЕСПРЕМИ	Статьи по изучению средневековых источников Орден витязей в Большой Легенде Иштвана Святого? — — — — —	58
	„Felix igitur Hungarorum embola“ К толкованию одного места в летописной гесте Анонима — —	66
	Проблема исторического источника керлешской (черхалмской) ботвы — — — — —	69
ЙОЖЕФ КЕЛЕНИК	Значение ручного огнестрельного оружия в развертывании революции военного дела. Характер вооружения императорско-королевской армии в Венгрии в годы пятнадцатилетней войны — —	80
РОБЕРТ ХЕРМАНН	Гергеи и уполномоченные правительства из Северной Венгрии. 5 января—10 февраля 1849 года	123

ДИСКУССИЯ

ЮЛИАН БОРШАНЫ	Замечания к запискам Шрамма, опубликованным и прокомментированным Йожефом Куном — —	145
---------------	---	-----

ИСТОЧНИКИ

АНДРАШ МОЛЬНАР	„Я просто добровольно встал под мое знамя“. Воспоминания кестхейского подмастерья-сапожника Антала Лаки о боях 7-го гонведского батальона — — — — —	149
----------------	---	-----

ОБЗОР

ЧАБА ЧОРБА	Нашествие татаров (<i>Ласло Веспреми</i>) — — —	158
ИШТВАН АГОШТОН	Битва при Мухи, 1241 (<i>Ласло Веспреми</i>) — — —	159
М. ГУДДАТ	Kürassiere, Dragoner, Husaren. Die Kavallerie Friedrichs des Grossen (<i>Йожеф Захар</i>) — — —	161
* * *	Dictionnaire des maréchaux des France du Moyen Age a nos jours (<i>Йожеф Захар</i>) — — —	163
ЯНОШ БЕНЕ	Организация национальной гвардии и армии в районе Кишварда в 1848—49 гг. (<i>Дьюла Кедвеш</i>)	166
ШАНДОР САКАЛИ	Венгерская полевая жандармерия (<i>Йожеф Пароди</i>) — — — — —	168

*Széchenyi István gróf.
A. Schoefft olajfestménye (1835) alapján.
(Napló, Bp., 1978., 897. o.)*

Ára: 60,- Ft

Szerzőink figyelmét felhívjuk az alábbiakra:

1. A szerkesztőség csak olyan kéziratokat fogad el, amelyek megfelelnek az „első közlés” kívánalmainak.
2. A kéziratot három példányban kérjük a szerkesztőséghez eljuttatni, mellékelve – új szerző esetében – külön lapon a szerző nevét, lakcímét, esetleg telefonszámát, munkahelyét, beosztását és tudományos fokozatát.
3. Végleges szövegű kéziratokat kérünk, mert a korrektúrában változtatásokra (kiegészítésekre) már nincsen lehetőség.
4. A szerkesztőség optimális terjedelműnek az 1,5-2,5 íves kéziratot tekinti – a jegyzetapparátussal együtt. 3 ívet meghaladó tanulmányt technikai-okok miatt nehezen tudunk közölni. (Egy ív: 32 géppel írt oldal, oldalanként 25 sorral, soronként 50 leütéssel.)
5. A kéziratok jobb kezelhetősége érdekében kérjük, hogy a másolatokat is az első példánnyal azonos – nem másoló – papírra gépeljék, normál, nem gyöngybetűs írógéppel. Az esetleges javításokat a második és harmadik példányra is kérjük rávezetni.
6. A kiemeléseket a szerző egyszer húzza alá, a kézirat lapjait folyamatosan és arab számokkal számozza, a jegyzeteket a kézirat végére helyezze, külön lapszámozással.
7. Az idegen nyelvű forrásokból az idézeteket általában magyarra fordítva kérjük, s csak olyan kivételes esetekben az eredeti nyelven is, amikor értelmezésük problematikus lehet.
8. A jegyzetapparátusban a jegyzetszámozás folyamatosan és arab számokkal történjék. A hivatkozott mű szerzőjének nevét egyszerű aláhúzással emelje ki a kézirat szerzője és pontosan tüntesse fel a levéltári, kéziratári és bibliográfiai adatokat.
9. Folyóiratunk az évszázadokat római számokkal jelöli. (Az idézetek, tanulmány- és könyvcímek kivételével.)
10. Recenziók esetében a cím mellett szükségesek a pontos bibliográfiai adatok és idegen nyelvű kiadványok esetén a cím magyar fordítása is. A recenziók terjedelme az öt kéziratoldalt lehetőleg ne haladja meg.
11. Nyomdatechnikai és terjedelmi okokból csak minimális illusztrációs anyagot fogadunk el. A szerző a számozott és címmel ellátott ábrákat, táblázatokat csatolja a kézirathoz, feltüntetve minden ábra és táblázat hátulján a nevét és a kézirat címét, a kéziratban pedig a táblázatok és az ábrák helyét.